

V období českého stavovského povstání v letech 1618-1620 se díky příznivému vývoji událostí naskytla českým protestantským stavům možnost reorganizovat státní správu a nově upravit náboženské otázky. Jejich snahy se mohly uskutečnit v důsledku faktické moci, kterou v povstání vzali do svých rukou. Po delší době příprav přistoupili na začátku druhé poloviny r. 1619 k uzákonění stavu, jehož až dosud de facto docílili a rovněž těch principů, které považovali za nezbytné si do budoucna zajistit, do základního zákona, který lze označit za společnou ústavu všech zemí České koruny. Stará zemská zřízení měla i nadále zůstat v jednotlivých zemích v platnosti. Ale nad nimi čněla konstrukce souboru norem, jež etablovala nové společné státní právo všech českých zemí, jež se tímto aktem sdružovaly v jednotný útvar zvaný „tyto sjednocené země“.¹

Ústava, kterou nyní nazýváme Česká konfederace, byla projednána a usnesena generálním sněmem všech českých zemí. Vyhlášena byla slavnostně na Pražském hradě 31. července 1619 a její platnost se datuje až do bitvy na Bílé hoře, tedy 15 měsíců. Po svém vyhlášení vyšla oficiálně tiskem se záhlavím: „Tito artykulové při generálním sjezdu, kterýž držán byl na Hradě pražském...uváženi, zavřeni a z nařízení Jich Milosti všech tří pánův stavův Království českého vytištěni jsou.“²

V textu se tento akt, jenž zahrnuje - zřejmě podle předem stanoveného plánu - vedle rozsáhlého úvodu přesně 100 článků neboli artykulů³, nazývá „Confederace neboližto Sjednocení“. Podle toho také se o něm běžně hovoří jako o České Konfederaci, jež je hlavním článkem celého řetězu smluv uzavřených v téže souvislosti mezi evangelickými stavy jednak v rámci České koruny a jednak také mimo rámec Českého státu. Zařazujeme sem Smlouvu mezi direktory Království českého a stavy moravskými ze dne 5. července 1619, Reces vydaný českými direktory zástupcovi stavů slezských již dne 22. dubna 1619, Reces vydaný českými direktory zástupcům stavů dolnorakouských z 28. května 1619, Reces vydaný českými direktory stavům hornolužickým z 18.července 1619, Konfедераční

¹ Srov. Prameny k dějinám státu a práva v Československu, Praha 1967, část II, uspořádal Karel Malý, s. 357.

² Tito artykulové při generálním sjezdu, kterýž držán byl na Hradě Pražském v auterý po památce svatě Maří Magdalény a zavřin v sobotu po památce stěti Jana, vše léta 1619. Uváženi, zavřeni a z nařízení Jich Milosti všech tří pánův stavův Království českého vytištěni jsou v Starém Městě Pražském u Samuela Adama z Veleslavína, SK ČSR Praha, sign. 54 C 152, s. 8.

³ V textu užívám původní výraz artykul, m. č. artykuly, který se namnoze objevuje v literatuře (Malý, Glücklich), ačkoliv současná čeština zná jen artikul. Srov. i práce K. Adamové.

smlouva všech stavů českých zemí se stavy Dolních Rakous ze 16. srpna 1619 a konečně Konfederace se stavy Horních Rakous z téhož data.⁴

Ve své práci se budu nejvíce věnovat právě analýze České konfederace spolu se „Speciálními články“, ujednanými se stavy moravskými, slezskými a lužickými vedle všeobecné konfederace, které s Českou konfederací souvisejí a tvoří s ní nerozdílný celek.⁵